

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Commissie voor VWS
t.a.v. mw. drs. J.Z.C.M. Tielen, voorzitter
Postbus 200018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum
28 oktober 2021
Kenmerk
COS/U202100000
Telefoon

Bijlage(n)

-

Onderwerp
Hersteloperatie Kinderopvangtoeslagen

Geachte mevrouw Tielen,

In vervolg op het debat over de Hersteloperatie kinderopvangtoeslagen heeft u een aantal voorstellen ontvangen met betrekking tot de kindregeling, de ex-partnerregeling en de regeling voor gedupeerden van andere toeslagen. Gedupeerde ouders hebben recht op duidelijkheid, erkenning en goede ondersteuning. Daarom zijn wij van mening dat er voorlopig geen besluiten genomen moeten worden over deze regelingen, maar dat de focus gelegd moet worden op de herijking, de moeilijke keuzes die de herijking vraagt en de lessen die eruit te trekken zijn voor de nieuwe regelingen. Hoewel we het van groot belang vinden dat ook aan deze groepen recht wordt gedaan, zijn we ervan overtuigd dat nu besluiten over de nieuwe regelingen meer kwaad dan goed doet. En wel om drie redenen:

1. *Focus op (besluitvorming over) nieuwe regelingen leidt af van waar de focus nu op zou moeten liggen: de herijking*

Wij zitten midden in het proces van herijking van de regeling voor gedupeerden, waarbij de oplossing nog niet in zicht is. Wij vinden het een plicht aan de gedupeerden alle aandacht nu te richten op de herijking. Wij vinden dat eerst het proces voor de 50.000 melders KOT op orde moet worden gebracht, om de lessen of nieuwe stappen die we daarin zetten ook te kunnen gebruiken voor de gedupeerden die onder de andere regelingen gaan vallen. Een belangrijk punt in de herijking voor ons is het vinden van een manier om de zwaarst gedupeerden het eerst te helpen. Zeker met het grote aantal personen die zich nu gemeld hebben.

2. *Besluiten over de nieuwe regelingen wekken verwachtingen die niet waargemaakt kunnen worden*

Gedupeerden die (mogelijk) vallen onder nieuwe regelingen, hebben niets aan beloften die niet waargemaakt kunnen worden. Wij hebben als overheid al een belofte gedaan aan de KOT

gedupeerden die voor veruit de grootste groep op dit moment niet kan worden ingelost. Tienduizenden gedupeerde ouders wachten op een integrale beoordeling, met nog geen perspectief op hoe lang zij nog moeten wachten. Tegen die achtergrond staan we nu voor de vraag: gaan we nog meer dan 100.000 gedupeerden (kinderen, ex partners, gedupeerden van andere toeslagen) een dure belofte doen, zonder een gedegen toets vooraf op de uitvoerbaarheid en inzicht in de impact van de regeling voor de KOT gedupeerden? Dit knelt des te meer omdat het Kabinet al heeft aangegeven dat de regelingen niet eerder dan in de tweede helft van 2022 uitgevoerd kunnen worden en de ervaring leert dat het niet onwaarschijnlijk is dat dat (veel) later wordt.

3. De onduidelijkheden over de nieuwe regelingen schaden het delicate proces van herstel van vertrouwen

De ervaringen met de brede gemeentelijke aanpak zijn positief, we zien dat herstel van vertrouwen mogelijk is. Er is een lange weg te gaan en dit vergt een intensieve aanpak van onze medewerkers in het gesprek met de ouders. De crux is menselijkheid, een luisterend oor, maatwerk, zorgvuldigheid en afspraken nakomen. Maar we zien ook: vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Dit begin van het herstel van vertrouwen in de overheid is kwetsbaar. Enorm kwetsbaar. Elke nieuwe regeling, elke verandering die gecommuniceerd wordt, leidt tot verwachtingen en daardoor onrust. Bij de gedupeerde gezinnen, bij de medewerkers aan de balie en in de wijken van gemeenten. Gemeenten hebben korte lijnen met de gedupeerde ouders, ze hebben hun 06-nummer gegeven. Bij elke vorm van nieuws nemen ze contact op om te weten wat dit voor hen betekent. In de kwalitatieve enquête van de VNG (hoofdstuk 1.3 van de 8^e VGR) geven gemeenten nu al aan dat de kaders en regelgeving niet duidelijk zijn en dat ze daarom moeilijk uit te leggen zijn. Gemeenten krijgen bijna net zoveel vragen over financiële kwesties (als schulden) als over het proces bij de Belastingdienst: wanneer ben ik aan de beurt, wat gebeurt er met mijn schulden bij de Belastingdienst, wanneer krijg ik eindelijk duidelijkheid? De medewerkers aan de balie willen ouders van antwoorden kunnen voorzien, maar kunnen deze vragen op dit moment niet beantwoorden. Besluiten nemen en communiceren over nieuwe regelingen, voordat écht duidelijk is wat de consequenties zijn en hoe de uitvoering eruitziet is verstoring voor dit delicate proces.

Daarnaast hebben we een aantal fundamentele bezwaren bij de nieuwe regelingen zoals die nu worden gepresenteerd. Zoals eerder aangegeven in onze brief van 25 juni jl.¹ hebben we te weinig inzicht in omvang en aard van de doelgroep van de nieuwe regelingen (zowel ex-partners, kinderen als gedupeerden van de andere toeslagen). Daarmee kunnen de regelingen onvoldoende worden gericht op het bieden van herstel aan deze groepen. Nu nog niet besluiten over de nadere invulling van de regelingen en meenemen van de lessen uit de herijking biedt ruimte voor een betere analyse. Gemeenten zien in de praktijk grote verschillen tussen gedupeerde gezinnen, die vragen om een meer gerichte aanpak. Met name voor de regeling voor niet-KOT geldt dat de omvang van de doelgroep moeilijk is in te schatten. Jaarlijks ontvangen ruim 6 miljoen huishoudens een of meer toeslagen en door de voorschotsystematiek moet een substantieel deel van hen daarvan een deel terugbetalen. Dit vraagt om een zorgvuldige analyse en afbakening van de doelgroep en een goede uitvoeringstoets. Het risico bestaat dat zoveel mensen een beroep gaan doen op deze regeling dat de oorspronkelijke hersteloperatie in het gedrang komt.

¹ <https://vng.nl/nieuws/gemeenten-zet-belang-zwaarst-gedupeerde-gezinnen-voorop>

Ons dringende advies: Besluit en communiceer pas wanneer de uitvoering het waar kan maken.

Dit maakt nu dat wij zeggen: heb het gesprek over de nieuwe regelingen voor kinderen, ex-partners en inwoners die geraakt zijn door de andere Toeslagen (huur-, zorgtoeslag en kindgebonden budget) als:

- het huidige proces van de Hersteloperatie is aangepast op basis van de geleerde lessen uit de herijking;
- we weten dat de medewerkers aan de balie het kunnen uitleggen en;
- de uitvoering (UHT, gemeenten en andere betrokken instanties) het waar kan maken.

Ook aan een regeling die op het eerste gezicht eenvoudig oogt (zoals de Catshuisregeling of de niet-KOT regeling) zitten vanwege de complexiteit van de wet- en regelgeving en de uitvoering nog veel juridische en technische (ICT) vragen vast. Het proces rond de schuldenaanpak laat zien dat een zorgvuldig proces met een uitvoeringstoets en een zorgvuldige implementatie zich uitbetaalt. Ook dat pleit ervoor nu even pas op de plaats te maken, zodat we straks goed voorbereid zorgvuldig kunnen versnellen.

Dit maakt dat wij de verantwoordelijkheid niet kunnen en willen dragen om drie nieuwe regelingen aan te kondigen zónder het Herijkingsproces gezamenlijk te doorlopen en zónder een gedegen uitvoeringstoets op de resultaten daarvan. Om het vertrouwen te herstellen moeten we als overheid het nu vooral goed doen. En ja, ook zo snel mogelijk, maar vooral goed en zorgvuldig. De afgelopen week hebben diverse partijen, waaronder de Nationale Ombudsman, hier nadrukkelijk aandacht voor gevraagd.

Tot slot

We zien in de praktijk dat vertrouwen echt hersteld kan worden, maar alleen met maatwerk, aandacht en zorgvuldigheid. Het moet uitlegbaar, uitvoerbaar en juridisch houdbaar zijn. En ja, dat moet ook zo snel als mogelijk is.

Dus luister naar de uitvoering. Rond eerst de herijking en de uitvoeringstoets af en communiceer daarna pas over vervolgstappen (inclusief de drie nieuwe regelingen). En verbeter zo de uitvoering van de hersteloperatie en de informatievoorziening. Communiceer eerlijk en duidelijk. Zo kunnen we echt werken aan herstel van onrecht en herstel van vertrouwen. Want gemeenten blijven deze ouders de hulp bieden op de volle breedte van de vijf leefgebieden die ze nodig hebben. Daarbij blijven gemeenten inzetten op directe ondersteuning van mensen in schrijnende situaties (bijvoorbeeld ex-partners en uitwonende kinderen).

Deze brief is in afschrift gestuurd aan het kabinet.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

mr J.H.C. van Zanen
voorzitter